

Залевська Оксана Михайлівна

Кандидат філологічних наук

Доцент кафедри українська літератури

Прикарпатського національного

університету

імені Василя Стефаника

Zalevska Oksana

Candidate of Philological Sciences

Associate Professor of the Department of

Ukrainian Literature

Prykarpattia National University

named after Vasyl Stefanyk

Янко Уляна Любомрівна

магістрантка кафедри філології.

Українська мова і література

Прикарпатського національного

університету

імені Василя Стефаника

Yanko Ulyana

Master's student of the Department of

Philology.

Ukrainian language and literature

Prykarpattia National University

named after Vasyl Stefanyk

БОРОТЬБА ЗІ СТЕРЕОТИПАМИ ПРО ЖІНОЧИЙ ОБРАЗ В ТВОРАХ ЄВГЕНІЇ

КОНОНЕНКО

FIGHTING STEREOTYPES ABOUT THE IMAGE OF WOMEN IN THE

WORKS OF EVGENIA KONONENKO

Анотація. В статті аналізуються сімейні цінності, відносини та особливості жіночої постаті, що було зображено в творах Є. Кононенко. Характеристики героїнь розкриваються завдяки соціально-політичному контексту, подіям в країні, впливах суспільства. В зв'язку з цим,

виділяють декілька образів жінки, найяскравішими з яких є образ коханки, дружини, матері, повії.

Ключові слова: жіноча проза, сімейні цінності, художній характер, феміністичність, сучасна література.

Abstract. The article analyzes family values, relationships and features of the female figure, which were depicted in the works of E. Kononenko. The characteristics of the heroines are revealed thanks to the socio-political context, events in the country, and the influence of society. In this regard, several images of a woman are distinguished, the most vivid of which are the image of a mistress, wife, mother, prostitute.

Keywords: жіноча проза, сімейні цінності, художній характер, феміністичність, сучасна література.)

Постановка проблеми. У поезії Євгенії Кононенко виділяються надзвичайно живі, складні та глибоко пророблені образи. Вона майстерно розкриває психологію своїх персонажів і дає їм власний унікальний характер. Її образи жінок особливо вражають своєю силою та індивідуальністю. Завдяки майстерності авторки, жіночі образи стають незабутніми та відкривають перед читачами багатошаровий світ жіночого досвіду.

Образи, створені Євгенією Кононенко, роблять унікальною її літературну спадщину. Вони вражають своєю глибиною, реалізмом та емоційною насиченістю, роблячи її твори важливими для розуміння сучасної жіночої прози та глибоких аспектів жіночого досвіду.

Жіночий рух отримав відображення у літературі, як маніфестація боротьби за рівноправ'я та визнання жінок у патріархальному суспільстві. Феміністична ініціатива, переборюючи виклики, пройшла складний шлях розвитку і стала основою для нової методології в літературознавстві.

З часом, твори Є. Кононенко зацікавили літературних критиків та популярних авторів, постало питання відповідності творів та упереджень про роль жінок у сучасному суспільстві. Особливо цікавою стала проблема реінтеграції чоловічого та жіночого образу через феміністичну літературу [1, с. 19–35].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки творчість Євгенії Кононенко здебільшого висвітлює конфлікти між шарами населення, людьми різних статей та внутрішні конфлікти, їх розглядають з точки зору романістики, а також, жіночої поезії.

Українська літературознавиця і культуролог Т. Гундорова у своїх роботах зазначає, що “гендерно відмінне письмо – культурний факт”, а також, доповнює, що про яскраву “статевість” творів можна згадувати тоді, “коли у тексті особливий наголос робиться на тих ознак, які

традиційно пов'язані зі статтю” [2, с. 3], тобто виразно відчитуються “гендерні модуляції письма”, створюючи таким чином “фемінну” модель творчості [2, с. 19].

Українська перекладачка та редакторка Лариса Андрієвська, описуючи роман Є. Кононенко “Імітація”, зазначила: “це не таке читиво, яке можна вживати замість снадійного, не беручи до голови, але, з іншого боку, й не таке, за яким забуваєш про сон і їжу. А загалом, книжка цілком читабельна, хоча про жодну прогнозовану вірцевість і культовість якось незручно й згадувати. Імітація завше лишається імітацією, навіть якщо йдеться про імітацію детектива. Утім, хто би нарікав, виявивши, що під маркою читива йому підсунули доброякісну прозу?” [3].

Досить цікаво про жіночу прозу пише В. Вулф: “твір, написаний жінкою, завжди є жіночим, але необхідно з'ясувати, що саме ми розуміємо як “жіночий” [2, с. 34]. Не залишила без коментарів жіночу прозу й поетеса Ольга Кобилянська, вона писала про те, що жінка-письменниця здатна створити те, чого чоловік навіть не може собі уявити.

Мета статті. Для повного розуміння таких понять, як “жіноче письмо” і “жіноча проза”, а також для написання нових літературних творів, авторам важливо знати процес виникнення жіночої прози та його особливості, що тісно пов'язано з історичними та культурними тенденціями у суспільстві в кінці ХІХ - ХХ століть.

Особлива увага має бути приділена феміністичному руху як засобу відстоювання жінками своїх прав та соціальної рівності з чоловіками, оскільки це є ключовим аспектом дослідження та головними сюжетами у творах Євгенії Кононенко. Також важливо розглянути формальні характеристики жіночої творчості, такі як структура, сюжетна організація та мовно-стилістичне виконання.

Виклад основного матеріалу. Сучасні літературознавці та критики визначають певні параметри та особливості, які виділяють літературну творчість гендерно специфічною. Але як зазначав Х. Стельмах, ці характеристики не є жорсткими і неунормованими, оскільки кожен автор вносить свої особливості та індивідуальний підхід у спробі виразити світ “жіночим методом” [6, с. 6].

Існують певні особливості, що характерні для гендерного аспекту жіночої прози, вони, включають: відкриту структуру тексту, здатність до розширення та продовження, багато діалогів, синкретизм у використанні літературних жанрів (тобто поєднання різних жанрів в одному творі), наслідування усного мовлення (включаючи легкий ритм, часті питання, вигуки тощо), акцент на внутрішньому мовленні персонажів, натуралізм та реалізм у зображенні жіночої фізіології, порушення часово-просторових рамок, ігнорування зовнішніх та внутрішніх обмежень у зображенні закритих або безмежних просторів, і підкреслення важливості

внутрішнього часу, що протиставляється тривалості, а також зосередження на минулому чи майбутньому.

Одним із прикладів класифікації жіночої прози, є варіація Т. Шарової, основною характеристикою цієї класифікації є врахування деяких розбіжностей на ідейно-тематичному рівні та художньо-естетична своєрідність текстів, яка дозволяє виокремити три типи жіночої прози: феміноцентричну, андрогінну та квазі-жіночу [7, с. 168–169].

Авторка класифікації зазначає, що поділ на групи є умовним і залежить від багатьох факторів таких, як хронотоп, модальність, ідея тощо.

У жіночій прозі визначальним чинником є те, що вона висвітлює жіночий досвід, переживання та погляди через призму жіночої ідентичності. Вона створює особливий літературний простір, де акцентується увага на життєвих реаліях, проблемах і радощах жінок.

Мета жіночої прози полягає у висвітленні жіночого досвіду, поглядів та проблем у літературних творах. Вона ставить перед собою наступні завдання:

1. представлення жіночого голосу: жіноча проза дозволяє жінкам висловлювати свої думки, почуття і переживання через літературу. Це допомагає збагаченню культурного спадку та кращому розумінню жіночої долі;

2. висвітлення жіночих проблем: жіноча поезія ставить на порядок денний питання, які стосуються жінок: такі як гендерна нерівність, насильство, сексизм, материнство, кар'єра та інші аспекти жіночого життя. Жіноча проза сприяє публічному обговоренню цих проблем;

3. розвиток жіночої ідентичності: проза допомагає жінкам виявити свою унікальність та ідентичність у суспільстві, допомагає жінкам впевнитися в собі та відчути себе значущими в контексті літературного спадку та боротьби за рівні права та значущість у цьому процесі;

4. відображення різноманітності досвіду: жіноча проза відображає різноманітність жіночого досвіду в різних культурах, епохах і соціальних контекстах. Вона вказує на те, що жіночий досвід не є однорідним і може виявлятися у багатьох формах;

5. розширення культурного розуміння: жіноча поезія допомагає читачам краще розуміти різні аспекти життя та культури жінок, що сприяє побудові більш рівних і справедливих суспільних відносин.

Загалом, жіноча проза відіграє важливу роль у літературі та суспільстві, сприяючи вираженню жіночого досвіду та проблем, сприяючи розвитку гендерної рівності.

Саме у пострадянському просторі “успішна жінка” прямо асоціюється з “вдалим заміжжям”. Але у висновку першої новели (і не лише першої) зі збірки “Повії теж виходять заміж”, Є. Кононенко ставить під сумнів щасливу долю головної героїні.

Гендерні конфлікти у творах Євгенії Кононенко є важливою тематикою, яку вона активно висвітлює в своїй творчості.

У багатьох творах Є. Кононенко головні героїні переживають внутрішні конфлікти, пов'язані з пошуками своєї самоідентифікації та шляхами самореалізації. Вони прагнуть зрозуміти, хто вони є насправді, і яким чином можуть реалізувати свій потенціал у світі, що контролюється гендерними стереотипами.

Часто твори Кононенко висвітлюють боротьбу жінок за свої права і незалежність у патріархальному суспільстві. Героїні стикаються зі стереотипами, соціокультурними обмеженнями та ставлять питання про справедливість гендерних ролей.

Гендерні конфлікти також проявляються у відносинах між персонажами. Часто це стосується взаємин між жінками і чоловіками, де виникають суперечності, пов'язані з різницею в очікуваннях і стандартах.

Євгенія Кононенко нерідко висвітлює у своїх творах аспекти жіночої сутності, які можуть виявлятися в життєвих ситуаціях та внутрішніх переживаннях героїнь.

Гендерні конфлікти в творчості Євгенії Кононенко завжди вкладаються в соціокультурний контекст сучасного українського суспільства, що робить їх актуальними для читачів.

Гендерні конфлікти у творах Євгенії Кононенко допомагають висвітлити різноманітні аспекти життя жінок у сучасному світі, а також ставити важливі соціальні та філософські питання щодо статевої ролі та ідентичності. Вони роблять творчість авторки актуальною та важливою для обговорення гендерних питань у сучасному літературному контексті.

Як пише Ю. Ковалів, засіб “нонфінального” завершення новел, який часто використовує Є. Кононенко, підсилює трагізм жіночої долі [4, с. 274]. Героїні творів Є. Кононенко – в основному жінки середнього віку, “Часом здається, що героїні Кононенко не обтяжені, м'яко кажучи, моральними умовностями” [5]. Але кожна особа має свої основні пріоритети та цінності, які вважає найбільш важливими у своєму житті.

Образ жінки в поезії Євгенії Кононенко представлений як вдумливий і глибокий, з власними мріями, переживаннями та сильним характером. У її творах жінки часто виступають як головні герої, які долають труднощі та виклики життя.

Нерідко, в своїх творах, авторка описує тяжку долю жінок та перешкоди, з якими вони стикаються за межами України. На фоні злиднів, невлаштованого побуту, безгрошів'я та нікчемності українських чоловіків, шлюб із іноземцем видається привабливим, але чи так це насправді!?

Ось в новелі “Special woman” Юрен, характеризує іншу героїню Нелі такими словами: “very special woman”, що означає “досить специфічна жінка” і цими репліками протиставляє

інших жінок: “– Подивись, що вони написали, – обурювався Юрен. – Писали, що хочуть створити зі мною сім’ю. Хіба можна так прямо? А ось твої листи” [8, с. 44]. Та ця особливість вимірюється грошима “Я одразу відчув, що на тебе можна витратити тисячу доларів” [8, с. 45].

Головною метою і сенсом життя цього героя було робити гроші та дітей, але від жінки він очікує іншого - любові, романтичності, поваги. “Образ іноземця дещо плакатний у його меркантильності: для Юрена не існує складних питань, над якими мучаться загадкові слов’янські жінки” [9, с.114].

Завдяки такому опису подій, Євгенія Кононенко описує проблематику шлюбу українки та іноземця, причиною проблем є прагматичність, стереотипи щодо образу жінки для європейських чоловіків, що вкорінювалися в життя суспільства протягом багатьох століть. “Героїня, на думку письменниці, не може реалізувати себе у шлюбі, побудованому за прагматичною моделлю” [9, с.114].

Не менш цікавим прикладом є новели, коли героїні вбачали “щасливе заміжжя” в матеріальній складовій - новела “Закони жанру й логіка сюжету”. Її репліка: “Заміжжя – то не метафізика. А біологія та економіка. Ти не можеш собі уявити, що я відчула, коли збагнула, що ще можу бути товаром на ринку наречених! Що я щось коштую! І, як виявилось, чималенько!” [8, с.125]. Далі авторка протиставляє правильну думку її матері: “Якщо вже говорити про ціну жінки, яку має сплатити чоловік, то це все його життя!” [8, с. 125].

Цей діалог яскраво демонструє різницю у мисленні поколінь та знецінення моральних цінностей сучасного покоління жінок.

У романі “Імітація” Євгенії Кононенко активно висвітлюється боротьба із різноманітними стереотипами, особливо стосовно жіночої самосвідомості, гендерних ролей та власної ідентичності героїні.

Головна героїня роману, Галина, є незалежною та рішучою жінкою, яка прагне відшукати свій шлях у житті незалежно від соціокультурних очікувань та гендерних стереотипів.

У різних епізодах роману, Галина реагує на гендерні стереотипи та соціокультурні конвенції з обуренням. Вона не погоджується бути обмеженою традиційними ролями жінки.

Галина активно висвітлює та аналізує соціальні норми і очікування, які накладаються на жінок у суспільстві. Роман розкриває, як ці норми можуть бути обмежувачами і підтискувати жіночу самовизначеність.

Героїня прагне до власної самореалізації і вибору в житті, незважаючи на тиск оточуючого світу та стереотипи. Вона відмовляється від імітації і шукає свою власну ідентичність.

Галина є активною і ініціативною героїнею, яка не чекає на рятувальника, а сама приймає рішення і впливає на своє життя.

Роман “Імітація” відображає боротьбу головної героїні з гендерними стереотипами і її прагнення до самовизначення та незалежності. Ця боротьба робить роман актуальним і важливим для сучасного читача та допомагає розуміти складність жіночого досвіду у сучасному суспільстві.

Як пише О. Ромазан, у своїх роботах, одним із головних аспектів творчості Є. Кононенко є соціально-психологічний фактор. “Для українського простору залишається проблема переосмислення жінкою власного становища у суспільстві, віднайдення власного “Я” для подолання кризи. Криза завжди торкається не тільки внутрішнього стану, а й автоматично переноситься на сімейні взаємовідносини. Тому поняття сімейного щастя нерозривно пов’язане з індивідуальним щастям членів сім’ї” [10, с.179].

Євгенія Кононенко створює образи жінок, які відмінно відтіняються від стереотипних уявлень про роль жінок у суспільстві. Вона надає їм можливість мати власну голосність, незалежність і здатність приймати важливі рішення. Образи жінок у творчості Кононенко часто допомагають висвітлити складні соціокультурні питання, такі як роль жінки в сучасному суспільстві, стереотипи щодо гендерної ідентичності та багато інших.

Отже, можна сказати, що Є. Кононенко у своїх творах описує низку певних жіночих образів: інтелігентки, науковці, вчителі тощо, а також нещасні, пригноблені тощо. Їй вдається абсолютно точно розкривати образ кожної героїні через низку життєвих подій, ставлення героїнь до цих подій. У кожній героїні творів Є. Кононенко, є особисті цінності, що стосуються бачення сім’ї, що пов’язані із вихованням дітей, впливом суспільства тощо. Завдяки цьому, виділяються такі головні іпостасі жінки як дружина, коханка, мати, повія, свекруха. Такі цінності часто розкриваються авторкою та фоні опозицій батьки-діти, у центрі якої виявляється конфлікт, пов’язаний із різним баченням сімейних цінностей різних поколінь.

Так, творчість Євгенії Кононенко висвітлює різноманітні конфлікти, які стосуються як особистого, так і суспільного життя.

Як було вже виявлено, Євгенія Кононенко часто в своїх творах досліджує проблеми стосунків між чоловіками і жінками, висвітлюючи конфлікти стосовно гендерних ролей, патріархальних стереотипів і боротьбу жінок за свої права та незалежність.

У її творчості часто піднімаються питання моралі та етики, включаючи конфлікти між різними моральними цінностями і принципами. Герої її романів і оповідань нерідко зіштовхуються з внутрішніми конфліктами, пов’язаними з власними цілями, бажаннями і життєвими ситуаціями.

Творчість Є. Кононенко також відображає соціокультурні конфлікти, пов'язані з суспільними змінами, суперечностями між різними культурними цінностями та ідеями.

Загалом, творчість Євгенії Кононенко відзначається глибоким аналізом різних видів конфліктів, які відіграють важливу роль у формуванні характерів її літературних персонажів і розвитку сюжету її творів.

Творчість Є. Кононенко вирізняється кількома ключовими рисами, які роблять її унікальною серед інших сучасних авторів цього ж напрямку:

1. гендерна проблематика: однією з основних тем у творах Є. Кононенко є розгляд гендерних стереотипів, жіночої самосвідомості та боротьби за права жінок. Вона досліджує складні аспекти жіночого досвіду в патріархальному суспільстві та закріплення понять “інтелігентної жінки”;

2. філософські роздуми: творчість Є. Кононенко відзначається глибоким філософським підґрунтям. Вона ставить складні морально-етичні питання та досліджує внутрішні конфлікти персонажів, що вибирають між справедливістю і компромісами;

3. психологічний реалізм: авторка вдало відтворює внутрішній світ своїх героїнь і персонажів, звертаючи увагу на їхні емоційні переживання та психологічні аспекти. Її роботи часто характеризуються вірним психологічним портретуванням;

4. символізм та образність: вона вправно використовує символізм і образи для передачі своїх ідей і створення глибокого емоційного впливу на читач;

5. сучасний стиль: її мова і стиль письма відображають сучасні тенденції та мовні засоби, що роблять її твори актуальними для сучасного читача;

6. зв'язок із суспільством: творчість Є. Кононенко відображає реальні проблеми і тенденції в українському суспільстві, дозволяючи читачам глибше розуміти сучасний контекст.

Загалом, творчість Євгенії Кононенко відрізняється своєрідністю, глибиною думок і філософською спрямованістю, що робить її однією з визначних літературних постатей в сучасній українській літературі.

Євгенія Анатоліївна є відомою авторкою численних новел, детективів та перекладів з французької та англійської мов. Важливо відзначити, що вона отримала престижну премію імені Миколи Зерова, спільно вручену Міністерством культури України та посольством Франції, за свій переклад антології французького сонета в 1993 році.

Творчість Євгенії Кононенко високо оцінюється як в Україні, так і за її межами. Її есеїстика, повісті, романи та інші твори перекладені на англійську, чеську, німецьку, польську, французьку та інші мови.

Творчість Євгенії Кононенко відзначається оригінальним поглядом на сучасний світ та здатністю розкривати важливі теми та проблеми через вивірений аналіз людської психології та суспільства. Її твори багаті на глибокі характери, складні міжособистісні відносини та соціокультурні контексти.

Авторка вдало поєднує різні жанри, створюючи як детективи, так і роздуми про сучасні соціокультурні та моральні питання. Її романи несуть важливі соціальні та гендерні послання, спонукаючи читачів до роздумів та дискусій.

Творчість Євгенії Кононенко також слугує важливим інструментом для висвітлення ролі жінок у сучасному українському суспільстві та їхніх пошуків ідентичності. Авторка відкриває нові перспективи для розуміння жіночого досвіду та проблем, з якими стикаються жінки, допомагаючи переосмислити стереотипи та конвенції.

Твори Євгенії Кононенко є важливим внеском у сучасну українську літературу, яка розширює наше розуміння сучасного світу, людської психології та ролі особистості в суспільстві.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Для поетеси Євгенії Кононенко, світ людини та філософії об'єднані в єдину цілісність, і з цього витікають емоції, які вона описує в творах створюючи повноцінні образи героїнь. Головною темою творчості Кононенко є становлення “інтелігентної жінки” на початку 90-х років, яка живе в патріархальному суспільстві і прагне до незалежності (“Ти фізично відчуваєш гноблення своєї жіночої сутності... Хай загинуть усі чоловіки, для яких домашній борщ і домашні пироги є цінністю! Зварити їх живцем у казанку з домашнім борщем!...Топити їх в компоті, як сліпе кошеня!” есей “Без мужика”), її життя (романи “Імітація”, та “Зрада”, мала проза), морально-етичні стосунки типу “чоловік-жінка” (збірка оповідань “Повії теж виходять заміж”, “Зустріч у Сан Франциско”) тощо.

За словами Кононенко, глибоке сприйняття краси допомагає розглядати найдрібніші деталі природи і відкривати у них величність Бога. На її погляд, в природному стані, в якому нас створила природа, ми можемо бути справжніми, істинними, доброзичливими і миролюбними. Це відображає головні філософські ідеї Кононенко та виражає глибокі душевні переживання, які притаманні їй.

У висновку можна сказати, що основна увага до жіночої прози зосереджена на висвітленні гендерних питань та вираженні позиції жінок, які борються за свої права і протестують проти патріархальних стереотипів у суспільстві.

Українська жіноча література розвивається та набуває популярності з метою підвищення соціального і особистісного статусу жінок та надає великі можливості художньо висловити

нездоланні суперечності жіночого досвіду, їхню бажаність самовираження, самореалізації і пошуку гармонії у своєму житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Три долі. Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі. Чоловічий псевдонім і жіноча незалежність. Київ : Факт, 2002. С. 103–113
2. Гундорова Т. “Марліттівський стиль”: жіноче читання, масова література і Ольга нська. Гендерна перспектива. Київ : Факт, 2004. С. 19–35.
3. Кононенко Є. Зрада. ZRADA made in Ukraine: Роман. – Львів : Кальварія, 2002. – 160 с.
4. Ковалів Ю. Феномен жіночої прози в українській літературі початку ХХІ ст. (на прикладі творчості Євгенії Кононенко) / Ю. Ковалів // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Зб. наук. праць Інституту повітряного і космічного права та масових комунікацій Національного авіаційного університету. – К.: Університет “Україна”, 2009. – Вип. 18. (частина II). – С. 268 – 276.
5. Тарасюк Г. “Нема раю на всій землі”, або Проза життя Євгенії Кононенко без імітацій [Електрон. ресурс] / Г. Тарасюк // Як справи Київ. – 2004. – 19 листопада, № 195. – Режим доступу: <http://kakdela.kiev.ua/17381/art/2046.html> (дата звернення 18.09.2023)
6. Білоус Н.В. Сильові особливості моделювання жіночих характерів в українській літературі другої половини ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2005. 17 с.
7. Шарова Т.М. Жіноча проза: теоретичні засади визначення і класифікація. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Х.: 2006. № 745. Серія “Філологія”. Вип. 49. 214 с.
8. Кононенко Є. Повії теж виходять заміж. Новели / Є. Кононенко. – Львів: Кальварія, 2006. – 192 с.
9. Філоненко С. О. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х років ХХ століття: Монографія / С. О. Філоненко. – К., Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2006. – 156 с.
10. Ромазан О. Дилема сім’ї та жіночої самореалізації у творчості Є. Кононенко та Е. Тайлер (під кутом рецептивної естетики) / О. Ромазан // Studia Methodologica: альманах. – Тернопіль: ТНПУ, 2008. – Вип. 24: Новітня теорія літератури і проблеми літературної антропології. – С. 176 – 18.

References

1. Ageeva V. Three destinies. Marko Vovchok in Ukrainian, Russian and French literature. Male pseudonym and female independence. Kyiv: Fakt, 2002. P. 103–113
2. Gundorova T. "Marlitt style": women's reading, mass literature and Olga nska. Gender perspective. Kyiv: Fakt, 2004. P. 19–35.
3. Kononenko E. Betrayal. ZRADA made in Ukraine: Novel. - Lviv: Calvary, 2002. - 160 p.
4. Yu. Kovaliv. The phenomenon of women's prose in Ukrainian literature of the beginning of the 21st century. (based on the work of Yevgenia Kononenko) / Yu. Kovaliv // Humanitarian education in technical higher educational institutions: Collection. of science Proceedings of the Institute of Air and Space Law and Mass Communications of the National Aviation University. - K.: "Ukraine" University, 2009. - Vol. 18. (part II). - P. 268 - 276.
5. Tarasyuk H. "There is no paradise on the whole earth", or the prose of Yevgenia Kononenko's life without imitations [Electron. resource] / G. Tarasyuk // How are you doing Kyiv. – 2004. – November 19, No. 195. – Access mode: <http://kakdela.kiev.ua/17381/art/2046.html> (access date 09/18/2023)
6. Bilous N.V. Stylistic features of the modeling of female characters in Ukrainian literature of the second half of the 19th and early 20th centuries. : autoref. thesis ... candidate philol. Sciences: 10.01.01. Kyiv, 2005. 17 p.
7. Sharova T.M. Women's prose: theoretical principles of definition and classification. Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Kh.: 2006. No. 745. Series "Philology". Vol. 49. 214 p.
8. Kononenko E. Prostitutes get married too. Novels / E. Kononenko. – Lviv: Kalvariya, 2006. – 192 p.
9. Filonenko S. O. The concept of a woman's personality in Ukrainian women's prose of the 90s of the 20th century: Monograph / S. O. Filonenko. - K., Nizhyn: LLC "Aspect-Polygraph Publishing House", 2006. - 156 p.
10. Romazan O. The dilemma of family and female self-realization in the work of E. Kononenko and E. Tyler (from the angle of receptive aesthetics) / O. Romazan // Studia Methodologica: almanac. – Ternopil: TNPU, 2008. – Issue 24: The newest theory of literature and problems of literary anthropology. - P. 176 - 18